JUSTIČNÍ SPOLUPRÁCE V OBČANSKÝCH VĚCECH

Tento dokument vysvětluje, jak Evropská unie rozvíjí justiční spolupráci v přeshraničních občanských věcech a vytváří vazby mezi různými vnitrostátními právními systémy. Jedním z hlavních cílů EU je zajišťovat právní jistotu a snadný a účinný přístup ke spravedlnosti, a tím napomáhat volnému pohybu zboží, služeb, kapitálu a osob. K tomu slouží mimo jiné postupy pro jednoznačné určení příslušného soudu a rozhodného práva a zefektivnění postupů pro uznávání a výkon soudních rozhodnutí. Dokument se také věnuje působní Evropského parlamentu v oblastech, jako je ochrana a prosazování práv dětí a digitalizace soudnictví.

PRÁVNÍ ZÁKLAD

Článek 81 Smlouvy o fungování Evropské unie (SFEU); protokoly č. 21 a 22 připojené ke Smlouvám.

CÍLE

V evropském prostoru práva by neměly existovat žádné překážky, které by jednotlivcům bránily uplatňovat jejich práva nebo je od toho odrazovaly. Takové překážky mohou vznikat například kvůli neslučitelnosti či složitosti právních a správních systémů jednotlivých států. Právní předpisy v této komplexní a citlivé oblasti zahrnují klasické občanské právo, pod nějž spadá velká řada podoblastí od rodinného či smluvního práva až po právo upravující prodej, ale rovněž občanské právo procesní, které až donedávna bylo jednoznačnou výsadou členských států. Oblast soukromého smluvního práva v EU spadá do občanského práva EU, ale úzce souvisí s volným pohybem zboží a služeb. Proto se na ni vztahují ustanovení Smlouvy o jednotném trhu (viz 2.1.7).

Mezinárodní právo soukromé upravuje přeshraniční aspekty vztahů mezi soukromými osobami (rodinné právo, majetkové právo, smluvní právo). Opatření týkající se rodinného práva s přeshraničním prvkem přijímá jednomyslně Rada (čl. 81 odst. 3 druhý pododstavec SFEU). Pokud jde o usnadnění přístupu k přeshraniční spravedlnosti, používají se zejména dva nástroje:

zásada vzájemného uznávání, která je založena na vzájemné důvěře mezi členskými státy, a přímá justiční spolupráce mezi vnitrostátními soudy. Mezinárodní právo soukromé má přímý vliv na právní řád EU – například vztahy mezi třetími zeměmi a členskými státy v občanských soudních věcech se řídí rámcem mnohostranných Haagských úmluv. Evropská unie je od 3. dubna 2007 členem Haagské konference o mezinárodním právu soukromém. Jedná se o globální mezivládní organizaci, která si klade za cíl postupně sjednocovat pravidla mezinárodního práva soukromého. Vyvíjí mnohostranné právní nástroje, které jsou v zemích, jež jsou jejími smluvními stranami, právně závazné. Haagská konference má 91 členů (90 států a Evropskou unii) a přijímá úmluvy, které se zabývají otázkami občanského práva, jako je soudní doručování, provádění důkazů v cizině, přístup ke spravedlnosti, mezinárodní únosy dětí, mezinárodní osvojení dětí, kolize právních norem týkajících se formy závěti,

vyživovací povinnosti, uznávání rozvodů a zrušení požadavku ověřování zahraničních veřejných listin. Haagská konference úzce spolupracuje s Mezinárodním ústavem pro sjednocení soukromého práva (UNIDROIT).

Haagská konference úzce spolupracuje s Mezinárodním ústavem pro sjednocení soukromého práva (UNIDROIT). Tato nezávislá mezivládní organizace vznikla v roce 1926, sídlí v Římě a jejím úkolem je vyvíjet postupy pro modernizaci, harmonizaci a koordinaci mezinárodního soukromého a obchodního práva a formulovat jednotné právní nástroje, jako jsou vzorové zákony a právní nebo legislativní pokyny, zásady a pravidla.

V oblasti justiční spolupráce v občanských věcech sleduje Evropská unie především čtyři cíle:

— zaručit občanům vysokou úroveň právní jistoty v přeshraničních vztazích v oblasti občanského práva,

— zaručit občanům snadný a účinný přístup k občanskoprávním soudům při řešení přeshraničních sporů,

— zjednodušovat nástroje pro přeshraniční spolupráci mezi vnitrostátními občanskoprávními soudy,

— podporovat vzdělávání soudců a soudních zaměstnanců.

Každý připravovaný legislativní akt musí být postoupen vnitrostátním parlamentům (článek 12 Smlouvy o Evropské unii (SEU)). Vnitrostátní parlamenty mají navíc právo vznést námitku proti rozhodnutím týkajícím se některých aspektů **rodinného práva s přeshraničním prvkem**. Tato rozhodnutí mohou být řádným legislativním postupem přijata pouze tehdy, nevysloví-li žádný vnitrostátní parlament svůj nesouhlas (čl. 81 odst. 3 třetí pododstavec SFEU).

VÝSLEDKY

A. Vývoj primárního práva v oblasti justiční spolupráce v občanských věcech

V době, kdy vzniklo první Evropské společenství, justiční spolupráce v občanských věcech k jeho cílům ještě nepatřila. V článku 220 Smlouvy o založení Evropského společenství bylo nicméně stanoveno, že členské státy zjednoduší „formalit[y], jimž podléhá vzájemné uznávání a výkon soudních rozhodnutí a rozhodčích nálezů". Justiční spolupráce v občanských věcech byla oficiálně zařazena do oblasti působnosti Evropské unie Maastrichtskou smlouvou, a to v mezivládním pilíři týkajícím se „spravedlnosti a vnitřních věcí" (viz 1.1.3). Amsterodamská smlouva pak převedla justiční spolupráci v občanských věcech ze Smlouvy o EU do Smlouvy o založení Evropského společenství, a začlenila ji tak do vnitřních záležitostí Společenství. Nepodřídila ji však metodě Společenství; teprve Smlouva z Nice (viz 1.1.4) umožnila přijímat opatření týkající se justiční spolupráce v občanských věcech – s výjimkou rodinného práva – postupem spolurozhodování.

Základy pro budování „evropského prostoru práva" byly položeny na zasedání Evropské rady v Tampere v říjnu 1999. Program z Tampere však nebyl prováděn dostatečně uspokojivým způsobem, a proto Evropská rada na svém zasedání v Haagu v listopadu 2004 vytyčila nový akční plán na období 2005–2010. Haagský program vyzdvihl

nutnost pokračovat v uplatňování vzájemného uznávání a rozšířit jej na nové oblasti, jako je rodinný majetek, dědictví a závěti. Po Haagském programu následoval Stockholmský program, který představuje plán pro další vývoj v oblasti svobody, bezpečnosti a práva na pětileté období od roku 2010 do roku 2014.

Lisabonská smlouva (viz 1.1.5) uplatnila na všechna opatření v oblasti justiční spolupráce v občanských věcech řádný legislativní postup. Zvláštní legislativní postup byl nicméně zachován u rodinného práva, v němž Rada rozhoduje jednomyslně po konzultaci s Parlamentem (čl. 81 odst. 3 SFEU však).

Dánsko a Irsko mají na základě protokolů č. 21 a 22 připojených ke Smlouvám výjimky z hlavy V části třetí SFEU (prostor svobody, bezpečnosti a práva). Irská výjimka je flexibilní – Irsko se rozhoduje případ od případu, zda se do určité právní úpravy či iniciativy zapojí, či ne (protokol č. 21 připojený ke Smlouvám). Dánská výjimka je vymezena pevněji: Dánsko se této oblasti neúčastní vůbec. Při jednáních o Lisabonské smlouvě získalo Dánsko možnost změnit tuto výjimku na výjimku flexibilní podle vzoru irských výjimek (protokol č. 22). Této otázky se poté týkalo referendum konané 3. prosince 2015 (4.2.1). Byla však zamítnuta 53 % hlasů.

B. Hlavní právní akty

1. Určení příslušného soudu, uznávání a výkon soudních a mimosoudních rozhodnutí

Hlavním nástrojem v této oblasti je nařízení o soudních rozhodnutích v občanských a obchodních věcech, známé pod označením Brusel Ia (nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012). V rodinném právu je doplněno nařízením o rozhodnutích ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti, takzvaným nařízením Brusel IIa (nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003), které bylo v roce 2019 přepracováno a nyní se nazývá nařízení ve věcech manželských, ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o mezinárodních únosech dětí – Brusel IIb, (nařízení Rady (EU) 2019/1111). Vztahuje se na všechny členské státy EU s výjimkou Dánska.

S cílem rozšířit režim uznávání na Evropské sdružení volného obchodu (ESVO) podepsalo v roce 1988 tehdejších dvanáct členských států ES smlouvu s tehdejšími šesti členy ESVO – s Rakouskem, Finskem, Islandem, Norskem, Švédskem a Švýcarskem, protože členské státy ESVO nebyly způsobilé k podpisu Bruselské úmluvy z roku 1968. V roce 2007 pak byla tato smlouva nahrazena Luganskou úmluvou (Úmluva o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech), uzavřenou mezi EU, Dánskem jako samostatnou smluvní stranou a třemi ze čtyř zbývajících členů ESVO (Švýcarsko, Norsko a Island). Lichtenštejnsko – jediný stát, který k ESVO přistoupil po roce 1988 – úmluvu nepodepsalo. Dne 2. dubna 2020 požádalo Spojené království o opětovné přistoupení k Luganské úmluvě v souladu s článkem 127 dohody o vystoupení, neboť po vystoupení z EU přestalo být její smluvní stranou. V souladu s článkem 70 a čl. 72 odst. 3 úmluvy se vyžaduje jednomyslný souhlas smluvních států. Tento souhlas udělily všechny smluvní státy. Podle stanoviska Evropského soudního dvora k Luganské úmluvě (stanovisko 1/03 z roku 2006) však přistoupení k úmluvě spadá do výlučné pravomoci EU, jíž tedy přísluší rozhodnout o žádosti Spojeného království. Evropská komise nicméně ve svém posudku k žádosti Spojeného království Velké Británie a Severního Irska o přistoupení

k Luganské úmluvě odmítla udělit souhlas a argumentovala přitom tím, že Luganská úmluva byla určena pro státy s úzkou integrací právních předpisů s EU. Podle názoru Komise by se vztahy mezi EU a třetími zeměmi s nižší mírou konvergence měly řídit úmluvou o soudních rozhodnutích (úmluvou ze dne 2. července 2019 o uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech). Ta by také mohla představovat vhodnější rámec pro budoucí spolupráci mezi EU a Spojeným královstvím v oblasti soudní spolupráce v občanských věcech.

V důsledku zvýšené mobility se stále častěji stává, že rodinné vazby vznikají mezi osobami z různých států. Páry tvořené osobami s různou státní příslušností musí vědět, jak své děti pojmenovat, a rozvedení rodiče musí mít možnost začít znovu v jiné zemi, aniž by museli přerušit kontakt se svými potomky. V případě únosu dítěte jedním z rodičů se uplatní Haagská úmluva z roku 1980 o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí. Má 103 smluvních států (stav ke květnu 2025), mezi nimiž jsou všechny členské státy EU, a je založena na velmi jednoduchém cíli, kterým je rychlý návrat uneseného dítěte. V roce 2019 bylo dále přijato přepracované znění dřívějšího nařízení „Brusel IIa", které se nyní označuje jako „Brusel IIb". Jedním z hlavních cílů nového znění bylo zlepšit právní předpisy na ochranu dětí v případě přeshraničních sporů ve věcech rodičovské odpovědnosti, jako jsou spory týkající se péče o dítě, práv na styk s dítětem a únosů dětí. Má zajistit plně dodržování práv stanovených v Listině základních práv Evropské unie, zejména právo na účinnou právní ochranu a spravedlivý proces a právo na respektování soukromého a rodinného života a práva dítěte.

V prosinci roku 2008 přijala Rada nařízení o vyživovacích povinnostech (nařízení (ES) č. 4/2009), jehož cílem bylo zjednodušit přeshraniční vyrovnávání pohledávek výživného. Pravidla pro soudní příslušnost, rozhodné právo, uznávání a výkon rozhodnutí a pro spolupráci vnitrostátních orgánů tak byla sjednocena a sloučena do jediného nástroje.

V květnu 2015 bylo přijato nařízení o insolvenčním řízení (nařízení (EU) 2015/848), které v této oblasti stanovilo jednotná pravidla pro soudní příslušnost, uznávání a rozhodné právo s cílem zlepšit efektivitu a účinnost případů insolvence s přeshraničním rozměrem. Za účelem zrušení doložky vykonatelnosti u rozhodnutí týkajících se nesporných nároků přijaly Parlament a Rada nařízení o evropském exekučním titulu pro nesporné nároky (nařízení (ES) č. 805/2004). Nařízení o dědických věcech usiluje o odstranění překážek, s nimiž se občané setkávají při uplatňování svých práv týkajících se dědictví na mezinárodní úrovni (nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 650/2012 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a přijímání a výkonu veřejných listin v dědických věcech a o vytvoření evropského dědického osvědčení). Portál evropské e-justice tento proces usnadňuje tím, že umožňuje vyplnit a vytvořit formulář V (Evropské dědické osvědčení) online. Do tohoto procesu se nezapojují Irsko a Dánsko – přeshraniční dědické řízení vedené orgány těchto dvou zemí se řídí vlastními vnitrostátními pravidly.

V roce 2011 přišla Komise s návrhem právní úpravy majetkových poměrů mezinárodních párů. Kvůli specifickým rysům **manželství a registrovaného partnerství**, které mají odlišné právní dopady, předložila Komise dva samostatné návrhy nařízení, jeden pro manželství a druhý pro registrované partnerství, které

stanoví pravidla týkající se příslušnosti, rozhodného práva a uznávání a výkonu rozhodnutí v oblasti majetkových poměrů.

2. Harmonizace kolizních norem

Na úrovni EU bylo přijato několik nástrojů, které se zabývají nejdůležitějšími otázkami v oblasti mezinárodního práva soukromého. Nařízení Řím I (nařízení (ES) č. 593/2008) a nařízení Řím II (nařízení (ES) č. 864/2007) vedla k vytvoření jednotného souboru kolizních norem týkajících se mimosmluvních závazkových vztahů občanského a obchodního práva. Cílem bylo zvýšit právní jistotu a předvídatelnost výsledků právních sporů. Kolizní normy týkající se vyživovacích povinností jsou stanoveny v nařízení Rady (ES) č. 4/2009 (viz výše). Ve věci rozhodného práva ve věcech rozvodu a rozluky přijala Rada v prosinci 2010 nařízení o posílené spolupráci (nařízení (EU) č. 1259/2010), které v této oblasti vytvořilo souhrnný právní rámec. Rozhodné právo v dědických věcech s mezinárodním rozměrem stanoví nařízení (EU) č. 650/2012.

3. Přístup ke spravedlnosti

Aby se zlepšil přístup ke spravedlnosti v přeshraničních sporech, přijala Rada směrnici, která pro tyto spory stanovila minimální společná pravidla pro právní pomoc (směrnice 2003/8/ES). Cílem bylo zaručit přiměřenou úroveň právní pomoci v přeshraničních sporech osobám, které nemají dostatečné finanční prostředky. V zájmu snadnějšího a účinnějšího přístupu evropských občanů a podniků ke spravedlnosti stanovila Evropská unie společná procedurální pravidla, jež zjednodušují a urychlují řešení přeshraničních sporů týkajících se drobných nároků a přeshraniční vymáhání nesporných peněžních nároků na území Unie. Jsou obsažena v nařízení o evropském řízení o drobných nárocích (nařízení (ES) č. 861/2007) a v nařízení o řízení o evropském platebním rozkazu (nařízení (ES) č. 1896/2006); tyto postupy jsou však volitelné a pouze doplňují postupy stanovené vnitrostátním právem. Existuje také směrnice stanovující společná pravidla pro některé aspekty mediace v občanských a obchodních věcech (směrnice 2008/52/ES), která má za cíl zvýšit právní jistotu, a podpořit tak využívání tohoto způsobu urovnávání sporů.

4. Nástroje přeshraniční spolupráce mezi vnitrostátními občanskoprávními soudy

Čl. 81 odst. 2 písm. a) a c) SFEU rovněž svěřují Parlamentu a Radě úkol přijímat opatření s cílem zajistit vzájemné uznávání a výkon soudních rozhodnutí a slučitelnost vnitrostátních kolizních norem a pravidel pro určení příslušnosti. Nařízení o doručování písemností (nařízení (EU) 2020/1784) má zjednodušit a urychlit zasílání soudních a mimosoudních písemností mezi členskými státy, a tím zvýšit účinnost a rychlost soudních řízení. Spolupráci v oblasti soudů členských států při dokazování v občanských a obchodních věcech má zjednodušit a urychlit nařízení (EU) 2020/1783. Dne 28. května 2001 přijala Rada rozhodnutí o vytvoření Evropské soudní sítě pro občanské a obchodní věci (rozhodnutí 2001/470/ES), jehož cílem bylo zdokonalit, zjednodušit a urychlit spolupráci mezi soudy členských států a zlepšit přístup občanů účastnících se přeshraničních sporů ke spravedlnosti. Evropskou soudní síť pro občanské a obchodní věci tvoří kontaktní místa určená členskými státy, ústřední orgány stanovené některými nástroji Unie, styční soudci a další orgány příslušné pro oblast justiční spolupráce mezi státními subjekty (soudci a ústřední orgány). Rozhodnutí 2001/470/ES bylo novelizováno rozhodnutím č. 568/2009/ES ze dne 18. června 2009, které **Evropské soudní síti** dává nové úkoly. Rozhodnutí přineslo zásadní změnu: síť byla

otevřena profesním komorám, které zastupují příslušníky právnických profesí, zejména advokáty, notáře a soudní exekutory.

Dalším nástrojem, který směřuje ke zjednodušení justiční spolupráce v občanských věcech, je zavádění informačních a komunikačních technologií do výkonu spravedlnosti. Tento projekt byl zahájen v červnu 2007 a vyústil v evropskou strategii pro elektronické soudnictví (e-justice). Nástroje e-justice jsou následující: evropský portál e-justice, jehož cílem je usnadnit v Evropě přístup občanů a podniků ke spravedlnosti; propojování vnitrostátních rejstříků trestů na evropské úrovni; lepší využití videokonferencí v průběhu soudních řízení; používání inovačních překladatelských nástrojů, jako je např. automatický překlad; dynamické formuláře on-line a evropská databáze soudních překladatelů a tlumočníků. Každoroční srovnávací přehled EU o soudnictví uveřejňovaný Komisí je informační nástroj, který má napomáhat EU a členským státům dosahovat efektivnějšího výkonu spravedlnosti na základě objektivních, spolehlivých a srovnatelných údajů týkajících se kvality, nezávislosti a účinnosti justičních systémů ve všech členských státech. Tyto údaje jsou nezbytné na podporu reforem těchto systémů.

ÚLOHA EVROPSKÉHO PARLAMENTU

S výjimkou rodinného práva, v jehož případě Rada rozhoduje jednomyslně a Parlament je pouze konzultován, je u justiční spolupráce v občanských věcech uplatňován řádný legislativní postup. Parlament se tedy aktivně podílel na vymezení obsahu výše popsaných legislativních nástrojů. V minulosti konstatoval, že pokud mají občané moci požívat práv, která jim přiznávají Smlouvy, je třeba, aby existovala skutečně evropská justiční kultura. přičemž jedním z jejích nejdůležitějších aspektů je vzdělávání, zejména v oboru práva. V červnu 2013 přijal Parlament usnesení o zlepšení přístupu ke spravedlnosti: právní pomoc v přeshraničních občanských a obchodních sporech.

V roce 2013 vyslovil Parlament souhlas se dvěma akty týkajícími se příslušnosti, rozhodného práva, uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech majetkových poměrů mezinárodních párů, zahrnujících jak majetkové poměry v manželství, tak majetkové důsledky registrovaného partnerství, ty ale zůstaly po řadu let zablokovány v Radě. Z toho důvodu se 23 členských států dohodlo na posílené spolupráci (článek 20 SEU), aby bylo možné s navrženými právními předpisy pokročit. Komise začátkem roku 2016 vypracovala nové návrhy aktů, které obsahově vycházely z hlasování Parlamentu a z kompromisů, kterých již bylo dosaženo. Dne 24. června 2016 Rada nakonec přijala nařízení provádějící posílenou spolupráci v oblasti příslušnosti, rozhodného práva a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech majetkových poměrů v manželství (nařízení Rady (EU) 2016/1103).

Pokud jde o občanskoprávní soudní řízení v Evropské unii, přijal Parlament dne 4. července 2017 usnesení obsahující doporučení Komisi o společných minimálních normách občanskoprávního řízení v Evropské unii. Parlament vyzval podle článku 225 SFEU Komisi, aby na základě čl. 81 odst. 2 SFEU předložila do 30. června 2018 návrh legislativního aktu o společných minimálních normách pro občanskoprávní řízení. Navržená směrnice tvořící přílohu usnesení Parlamentu usiluje o sblížení systémů občanskoprávního řízení s cílem zajistit plné dodržování práva na spravedlivý proces, zakotveného v článku 47 Listiny základních práv EU a článku 6 Evropské úmluvy

o lidských právech (viz 4.1.2), a to stanovením minimálních norem týkajících se zahájení, vedení a uzavírání občanskoprávních řízení u soudů členských států.

Ochrana a podpora práv dítěte je jedním z cílů EU, které jsou výslovně zakotveny v čl. 3 odst. 3 SEU. V roce 1987 byla vytvořena funkce zprostředkovatele Evropského parlamentu pro případy mezinárodních únosů dětí jejich rodiči, jejímž cílem je pomáhat dětem z manželství/vztahů tvořených osobami s různou státní příslušností, které unese jeden z rodičů. Tato funkce, kterou vždy vykonává jeden z poslanců a poslankyň EP, se v dubnu roku 2018 přejmenovala na „koordinátora Evropského parlamentu pro práva dětí". Smyslem bylo zohlednit vývoj mandátu, do nějž jsou nyní zahrnuta i dětská práva.

Od července 2019 zastává funkci koordinátorky Evropského parlamentu pro práva dětí Ewa Kopaczová. Jejími předchůdkyněmi na této pozici byly Anna Maria Corazza Bildtová (2019) Elisabeth Morin-Chartierová (2017–2019), Mairead McGuinnessová (2014–2017), Roberta Angelilliová (2009–2014), Evelyne Gebhardtová (2004–2009), Mary Banottiová (1995–2004) a Marie-Claude Vayssadeová (1987–1994).

Dne 7. prosince 2022 přijala Komise návrh nařízení Rady o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání rozhodnutí a přijímání veřejných listin ve věcech rodičovství a o vytvoření evropského osvědčení o rodičovství. Návrh byl přijímán postupem konzultace, Parlament přijal svůj postoj dne 14. prosince 2023, na rozhodnutí Rady se zatím čeká.

Dne 11. dubna 2024 byla přijata směrnice o ochraně před strategickými žalobami proti účasti veřejnosti (směrnice (EU) 2024/1069), jejímž cílem posílit procesní záruky proti zneužívání soudních sporů, zejména v přeshraničních případech, a zlepšit tak přístup ke spravedlnosti. K přípravě směrnice výrazně přispěly evropské vědecké organizace, které poskytly řadu důležitých údajů, jako byla mimo jiné studie o využívání SLAPP k umlčení novinářů, nevládních organizací a občanské společnosti, kterou zadal Výbor pro právní záležitosti (JURI), a studie o případech SLAPP projednávaných v letech 2022 a 2023, o jejíž vypracování požádal Výbor pro občanské svobody, spravedlnost a vnitřní věci (LIBE).

Dne 13. prosince 2023 bylo přijato nařízení o e-justici (nařízení (EU) 2023/2844). Jeho cílem je zlepšit přístup ke spravedlnosti a zvýšit účinnost a spolehlivost komunikace, která je nedílnou součástí spolupráce mezi justičními orgány v přeshraničních případech EU. K tomu lze dospět snížením administrativní zátěže, zkrácením doby zpracování případů, zvýšením bezpečnosti a spolehlivosti komunikace a částečnou automatizací zpracování případů. Stanovuje rovněž pravidla pro používání elektronické komunikace mezi příslušnými orgány v postupech justiční spolupráce a pro používání elektronické komunikace mezi fyzickými nebo právnickými osobami a příslušnými orgány v soudních řízeních v občanských a obchodních věcech (článek 1). Toho má být dosaženo zejména prostřednictvím decentralizovaného informačního systému (článek 3) a evropského elektronického přístupového místa (článek 4).

Parlament ve svém usnesení ze dne 17. ledna 2024 o politických důsledcích rozvoje virtuálních světů – otázky občanského práva, práva obchodních společností a práva duševního vlastnictví nastínil výzvy, které představují nové technologie pro tradiční zásadu teritoriality mezinárodního práva soukromého. Jednou z takových výzev je blockchain, decentralizovaná databáze uložená současně na velkém množství počítačů v síti (tzv. distribuovaná databáze). Parlament požádal Komisi, aby upravila právní

předpisy EU tak, aby občané a podniky nemuseli vést soudní spory u soudů třetích zemí, neboť ty jim nemusí vždy zaručit jejich práva v úplnosti.

V roce 2025 se Parlament zúčastnil fóra na vysoké úrovni o spravedlnosti pro růst, které uspořádala Evropská komise a polské předsednictví Rady. Tématem bylo to, jak může občanské právo a právo obchodních společností spolu s digitalizací soudnictví podpořit konkurenceschopnost a hospodářský růst EU. Diskuse se zaměřily na možné legislativní a nelegislativní iniciativy, včetně využívání umělé inteligence a dalších digitálních nástrojů.

Tematická sekce Evropského parlamentu pro spravedlnost, občanské svobody a institucionální záležitosti připravila studii o únosech dětí jedním z rodičů do třetích zemí a uspořádala seminář o Haagské úmluvě o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí z roku 1980. Studie i seminář poukázaly na to, že jsou zapotřebí přesné údaje a systém je třeba reformovat. Další výzkum v oblasti občanského práva zahrnuje studii o přeshraničních nárocích na odcizená umělecká díla a studii o umělé inteligenci a občanskoprávní odpovědnosti.

Tento dokument vypracovala tematická sekce pro spravedlnost, občanské svobody a institucionální záležitosti. Další informace naleznete na internetových stránkách Výboru pro právní záležitosti.

Jagoda Karolina MACIEJEWSKA / Mariusz MACIEJEWSKI
05/2026